

Til Finansdepartementet
(sendes kun elektronisk)

4. januar 2023

INNSPILL TIL HØRING - GRUNNRENTESKATT PÅ HAVBRUK (ref. 22/4989)

Vi viser til Finansdepartementets høringsnotat angående grunnrenteskatt på havbruk datert 28.9.2022, samt Finansdepartementets pressemelding datert 18.11.2022 med presiseringer rundt normprisforslaget.

Dette innspillet er gitt på vegne av SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 Nord-Norge og SpareBank 1 SR-Bank, heretter benevnt som «SpareBank 1-bankene».

SpareBank 1-bankene er selvstendige, regionale sparebanker, men utgjør i sum Norges nest største bankgruppering. Vi har fulgt havbruksnæringen tett gjennom alle sykluser, også de periodene hvor bransjen var preget av store økonomiske utfordringer og konkurser som rammet mange lokalsamfunn langs hele kysten. Vi kjenner bransjen godt gjennom direkte utlån til havbruksselskapene, men er også stor långiver til en rekke leverandørselskaper, kystkommuner og arbeidstagere i havbruksnæringen. Med selvstendige hovedkontor i regionbyene Stavanger, Trondheim og Tromsø, representerer vi et bredt finansielt kompetansemiljø med god kjennskap til det lokale næringslivet i våre regioner. Havbruksnæringen er viktig både for bankene og lokalsamfunnene, og grunnrenteskatten kan påvirke begge gjennom svekket investeringsvilje og betjeningsevne for kapital i næringen.

Etter regjeringens høringsnotat ble offentliggjort, har SpareBank 1-bankene fått utarbeidet en rapport om hvilke konsekvenser en innføring av den foreslåtte grunnrenteskatten vil ha både for næringen, bedriftene og lokalsamfunn langs kysten. Rapporten, som har fått navnet «Lakseskattens utfordringer» er utarbeidet av Junior Consulting (med utspring fra NTNU i Trondheim) og NHHS Consulting (med utspring fra Norges Handelshøyskole i Bergen). SpareBank 1-bankene har gitt økonomisk støtte til utarbeidelse av denne rapporten, som følger vedlagt til denne høringsuttalelsen i sin helhet.

Vår høringsuttalelse tar utgangspunkt i vår kjennskap til nasjonalt og regionalt næringsliv generelt, og havbruksnæringen spesielt. Vi har også lagt funnene i rapporten «Lakseskattens utfordringer» til grunn for vår høringsuttalelse. Hovedsakelig kan vårt høringsinnspill oppsummeres med følgende forslag til innretning:

- Innføring av grunnrenteskatt utsettes i påvente av ytterligere utredning hvor følgende forhold vurderes:
 1. Alternative beskatningsmodeller for å hente ønsket proveny
 2. Konsekvenser av de forskjellige alternativene målt i forhold til
 - a. Provenyeffekt
 - b. Ringvirkninger
 - c. Kostnader forbundet med administrasjon av ulike beskatningsmodeller
- Den endelige skattemodellen må sikre havbruksnæringens og leverandørindustriens regionale tilstedeværelse, og ikke negativt påvirke næringens konkurranseevne målt mot aktører fra andre land.
- Skattemodellen må innrettes slik at den ikke redusere Norges evne til å utvikle verdiskapingen gjennom blant annet nye oppdrettsområder.

En mer detaljert gjennomgang av konsekvensene ved innføring av grunnrenteskatt for havbruksnæringen som er grunnlaget for vårt forslag følger nedenfor. Der har vi tatt utgangspunkt i fire forhold vi mener er av stor betydning ved vurdering av en eventuell ny beskatningsmodell for havbruksnæringen:

1. Ønsket proveny kan bli inndratt med en langt lavere skattesats
2. De stabile rammevilkårene Norge historisk har hatt blir svekket
3. Normpris er svært utfordrende for laksenæringen
4. Grunnrenten har store ringvirkninger for regionalt næringsliv der reinvesteringer fra laksenæringen faller bort, og kapitaltilgangen for laksenæringen selv reduseres

1. Skattesats og proveny

Skatten vil sannsynligvis gi høyere proveny enn skissert

Regjeringen har i sitt høringsnotat anslått det årlige provenyet fra grunnrenteskatten til omtrent 3,8 milliarder kroner. Mye tyder på at dette provenyet i realiteten vil bli høyere, der Junior Consulting og NHHS Consulting i en rapport estimerer at skatteprovenyet kan bli på 10,3 milliarder kroner.

En lavere skattesats kan drive inn det ønskede provenyet

Gitt at man ønsker at provenyet fra havbruksnæringen ligger på 3,8 milliarder kroner viser utregninger fra Junior Consulting og NHHS Consulting at en skattesats på rundt 20% vil være tilstrekkelig for å hente inn dette provenyet. Dette betyr at man altså kan sette en langt lavere skattesats enn det som er foreslått av regjeringen.

Manglende faglighet rundt 40% som skattesats

Det foreligger ingen faglig begrunnelse i høringsnotatet for at satsen skal være 40%, kun en henvisning til at dette er satsen som har vært benyttet i vannkraft. Det er få likheter mellom vannkraft og havbruk og særlig opplever havbruksnæringen en helt annen risiko knyttet til biologisk produksjon. Det er derfor rimelig at grunnrentesatsen bør utredes på eget faglig grunnlag.

Kompleksitet ved å skattlegge deler av en integrert verdikjede

Oppdrett av laks er en del av en lang verdikjede hvor verdikjedeleddene ofte eies av samme selskap eller konsern. De største investeringene skjer ofte i relasjon til produksjon av settefisk (settefiskanlegg) eller bearbeiding (slakteri/videreforedling) og ikke i produksjonsfasen i sjø som nå er foreslått underlagt grunnrentebeskatning. Oppdrettsnæringa har dermed egenskaper som skiller den fra andre næringer som er beskattet med grunnrente i Norge. Det vil være svært krevende å skille ut verdiskapingen og skattegrunnlaget i produksjonsfasen på en rettferdig og klart definert måte. Vi må derfor legge til grunn at oppdrettsselskapene vil legge mye ressurser i skattetilpasning, mens myndighetene på sin side må bruke mye administrativ kapasitet på kvalitetssikring og kontroll. Det er derfor god grunn til å stille spørsmål ved om en grunnrentebeskatning er riktig måte å kreve inn ønsket proveny på.

Det totale skattetrykket

Selskap og aksjonærer behandles som ulike juridiske skatteobjekt. Likevel kan det være relevant å se disse i sammenheng, da det typisk er kontantstrømmene fra selskapet, utbetalt gjennom utbytte til aksjonæren, som brukes for å betale formuesskatten aksjonæren har som følge av sitt eierskap i selskapet. Spesielt i havbruksnæringen der en stor del av bedriftene er privateid. Beregninger utført av Junior Consulting og NHHS Consulting viser at totalskatt for aksjonærer med sin formue i havbruksnæringen kan bli uforholdsmessig høy, med en total skattebelastning på opp mot 90%.

2. Stabile og forutsigbare rammevilkår

Historisk har Norge vært et land preget av forutsigbarhet og sikkerhet for både norske og utenlandske investorer. Investeringer i Norge har derfor blitt sett på som lav risiko. Med innføring av en ny skatt på en profitabel næring, blir disse stabile og forutsigbare rammevilkårene utfordret. Både multinasjonale oppdrettsselskaper og andre investorer vil kunne komme til å flytte investeringer og overskudd ut av Norge. Dette vil kunne svekke den norske konkurranseevnen generelt og til en næring hvor vi p.t er verdensledende og redusere mulighetene for fremtidig eksportvekst spesielt.

Nye oppdrettsmuligheter kan stå i fare

Innen 2030 ønsker Norge å doble verdiskapingen fra havbruk. For å få til dette vil nye oppdrettsområder være essensielt. I dag ser vi flere havbrukssegmenter i vekst slik som torskeoppdrett, steinbitoppdrett og produksjon av skalldyr, tang og tare. Driftsmarginene per 2022 ligger i snitt rundt 1%. Som laksenæringen på 80-tallet er det høy investeringsrisiko i

disse bransjene, med et håp om potensial for høy avkastning. En tilbakevirkende grunnrenteskatt skaper usikkerhet og høyere avkastningskrav til investeringer og kan føre til at Norge kan miste muligheten til å være i front på nye oppdrettsområder.

Proessen rundt grunnrente har økt investeringsrisikoen i Norge og særlig påvirket leverandørindustrien negativt

Prosjekter for omtrent 35 milliarder kroner er stanset eller satt på pause i kjølvannet av høringsnotatet angående grunnrenteskatt. Frafallet av prosjekter har store ringvirkninger hos leverandører og tredjeparter i hele landet. Flere bedrifter har varslet, eller allerede iverksatt permitteringer av ansatte. Stans eller utsettelse av investeringer og industriprosjekter kan medføre at norsk industri og norske arbeidsplasser utsettes for økt konkurranse fra utlandet. Videre har varselet om grunnrente ført til at man opplever at investorer signaliserer en forflytning av kapital til andre markeder og en generell investeringsnedgang med økte risikopåslag ved investeringer i Norge. Dette gjøres fordi det må tas høyde for uforutsette skatter eller regulatoriske tiltak.

3. Normpris

Det er i hovedsak to utfordringer med normpris i havbruksnæringen: 1) forskjellen mellom normpris og faktisk oppnådd pris, og 2) inngåelser av fastprisavtaler.

I pressemeldingen datert 18.11.2022 blir det presisert at det er de reelle inntektene som skal ligge til grunn ved beregning av grunnrenteskatten. Dette skal bli oppfylt gjennom opprettelse av et normprisråd som skal fastsette normprisen som er grunnlag for skatten. Normprisen skal gjenspeile en uavhengig markedspris, og skal differensiere mellom størrelser og kvalitet. For salg mellom uavhengige parter vil kontraktsprisen ligge til grunn for beregningen av grunnrenteskatten.

SpareBank 1-bankene ser positivt på å bruke et normprisråd, i stedet for å bruke en referansepris som normpris. Videre ser vi positivt på bruk av faktiske kontrakter der det er mulig. Det er imidlertid viktig å merke seg at det er et langt større antall oppdrettselskaper enn petroleumsselskaper, som vil kreve innsamling av store mengder data for at en slik ordning skal fungere. Igjen stiller vi spørsmål med de administrative kostnadene med å følge opp et slikt skattesystem, fremfor å hente inn provenyet via andre ordninger.

4. Ringvirkninger

Redusert kontantstrøm reduserer investeringer fra havbruksnæringen

Havbruksnæringen står for store deler av verdiskapningskapitalen langs kysten. Overskudd skapt av oppdrettsnæringa har blitt reinvestert i andre virksomheter. Dette inkluderer ikke bare selskap innen havbruk, sjømat, fôr og bransjerettede teknologiselskap, men også andre oppstartsbedrifter og hjørnesteinsbedrifter i regionene. Utviklingen av havbruksnæringen har skapt optimisme med utgangspunkt i trygge arbeidsplasser og befolkningsvekst i små kystsamfunn langs kysten. Mange av disse kommunene har både fått økt skatteinntekt og

fått tilført flere kompetansearbeidsplasser gjennom veksten i havbruksnæringen. Dette er i stor grad kommuner som tidligere har opplevd befolkningsnedgang og få interessante arbeidsplasser. I tillegg har oppdrettsselskapene bidratt med betydelige midler til idrett, kultur og frivillighet som bidrar til å skape bolyst i små lokalsamfunn.

Havbruksselskapenes fremtidige kontantstrømmer etter skatt vil nå reduseres, noe som vil medføre betydelige investeringskutt i både den industrielle verdikjeden samt i investeringer på utsiden av oppdrettsnæringen. Dette vil i særlig grad ramme bedrifter i distriktene hvor oppdrettsnæringa er sterkt representert. Videre vil reduserte bidrag til idrett, kultur og frivillighet kunne påvirke attraktiviteten til desentral bosetting og dermed forsterke utfordringen med tilgang til kompetent arbeidskraft.

Regjeringen argumenterer i høringsnotatet at pengene fra grunnrenten vil omfordeles og komme distriktene til gode, og viser til at spesielt havbrukskommuner skal komme bedre ut. Til tross for dette viser beregninger gjort av Telemarksforskning at grunnrenteskatten ikke vil bidra til økte inntekter for havbrukskommunene. Dermed risikerer lokalsamfunn som stiller sine naturressurser til disposisjon at de ikke får sin andel av grunnrenten. Beregningen viser også at vinnerne ved innføringen av skatten kan bli de store kommunene Oslo, Bergen og Trondheim.

Tilgangen på kapital reduseres

Ved en innføring av grunnrenteskatt vil oppdrettsnæringens egen evne til å finansiere investeringer reduseres. Noe av dette vil kompenseres gjennom fradrag for investeringer gjennom grunnrenteskatten. Denne effekten vil imidlertid komme senere enn utlegget til investeringen, noe som betyr at bedriftene må stille med investeringskapitalen selv.

Med økt opplevd politisk risiko kan investorer bli mer skeptiske til å investere i Norge. Det er derfor grunn til å anta at egenkapitalinvestorer vil øke sitt avkastningskrav for å kompensere for økt politisk risiko. Tilgangen til utenlandsk kapital kan dermed bli svekket som en direkte konsekvens av innføringen av en slik skatt.

51,3% av havbruksselskapenes kontantstrøm etter selskapsskatt skal gå til å betale grunnrenteskatten. Gjennom økt beskatning vil havbruksselskapene få svekket sin evne til å betjene sine lån, bygge arbeidskapital og sikre nødvendige kapitalreserver for fremtidige investeringer eller fremtidig usikkerhet. I tillegg vil mulig nedskrivning av konsesjonsverdier på grunn av verdifall knyttet til økt beskatning gi fremmedkapitalen dårligere betingelser. Dette vil kunne føre til redusert kapitaltilgang gjennom lavere låneutmåling fra banker samt høyere rentekostnader gjennom økte marginpåslag.

Totalt sett er vi bekymret for at verdiskapingspotensialet innenfor verdikjeden til havbruksnæringa reduseres på grunn av at tilgangen på kapital reduseres. Dette vil kunne påvirke det totale antall arbeidsplasser i bransjen samt at det vil redusere attraktiviteten i regionene. Høyere kapitalkonsentrasjoner rundt hovedstaden vil igjen kunne bidra til å skyve verdiskaping, bedrifter og attraktive arbeidsplasser bort fra kyst-Norge og regionene.

Skatten treffer bredere enn skissert

Forslaget om grunnrenteskatt har som mål å treffe de største aktørene i markedet, tilsvarende ca. 30% av næringen. Tar vi utgangspunkt i forespeilet innretning og bunnfradrag ser vi at langt flere bedrifter enn dette vil berøres av skatten. Junior Consulting og NHHS Consulting estimerer at grunnrenteskatten vil slå inn på bedrifter med over 1830 MTB, noe som vil si 63% av alle oppdrettsselskaper. Hvis beregningen er riktig, påvirkes langt flere selskaper enn det som var tiltenkt i opprinnelig forslag.

Med vennlig hilsen

Vegard Helland, konserndirektør Næringsliv
SpareBank 1 SMN

Tore Medhus, konserndirektør Bedriftsmarked Storkunde
SpareBank 1 SR-Bank

Trude Glad, konserndirektør Bedriftsmarked
SpareBank 1 Nord-Norge